

PERSPEKTIVE I ZADACI NAŠE CRKVE

Drago Šimundža

Živimo u dinamičnu vremenu, u razdoblju brzih promjena i traženju novih vrednota. Ponesena tim povijesnim valom, i Crkva se danas — opća i naša, Crkva u hrvatskom narodu — suočava s različitim izazovima i kušnjama. No usprkos svemu — i to je naša tema — Crkva ide naprijed. Naravno, kad kažem Crkva, ne mislim samo na Crkvu kao ustanovu, nego na njezinu cjelovitu stvarnost, na onaj božanski i ljudski, milosni i društveni element u njezinu povijesnom hodu; mislim na narod Božji u cjelini. Jer, to je Crkva.

I. Sadašnji trenutak i sociološka podloga naših perspektiva

Naša Crkva već četiri desetljeća živi u novim društvenim uvjetima. Tiha je, ali djelatna. S jedne strane je »privatna stvar«, s druge živa zajednica i javna ustanova. Kao dio opće Crkve dijeli njezinu sudbinu i vrši svoje poslanje u ovom našem prostoru i vremenu.

Na čemu smo danas? Čemu se možemo nadati sutra? Kakve su naše perspektive?

Koncil je raskrižje i pokretnica naše religiozne stvarnosti i djelatnosti u ovom vremenu. Otvorio je Crkvu svijetu i svijet Crkvi, osvjetlio nova obzorja i omogućio povijesni pomak naprijed u naviještanju i primjeni kršćanske poruke. Uspješno je pokazao u današnjem sekulariziranom razdoblju da se Božje istine i ljudske vrednote ne isključuju nego, naprotiv, u svom izvornom značenju i stvarnosti prožimlju i između sebe povezuju.

Makar nismo uvijek zadovoljni tempom njegove primjene i ostvarenja, mi danas živimo u koncilskom ozračju; učvršćuju se novi odnosi i shvaćanja, novi pristupi osobama i stvarnostima; širi se koncilski mentalitet.

Nakon različitih preispitivanja i rizika, danas se u crkvenim redovima osjeća čvršće povezivanje i ujedinjavanje, jedinstvo u raznolikosti. Crkva postaje sve svjesnija svoga iskonskog poziva; svjesnija je i jedinstvenija nego u prijašnjim razdobljima.

Nešto slično možemo kazati i o našoj krajevnoj Crkvi, Crkvi u hrvatskom narodu. Ona je u ovih 40 godina pokazala upornost, pastoralnu sposobnost li izdržljivost. Bilo je i ima propusta. Ne treba pred njima zatvarati oči, kao što ih ne treba mi uveličavati. Ali, gledajući narod Božji u cjelini, imam dojam da smo danas zreliji i svjesniji svojih obaveza nego prije. Naša je Crkva u ovom razdoblju položila svoj povijesni ispit i danas sigurnije kreće u budućnost nego što je to činila nekada.

Baš zato, u ovoj fazi njezina hoda, pred nama se postavljaju nove obveze i zadaci, na jednoj višoj razini zajedničke svijesti i suvremenije organizacije i akcije, primjerene zahtjevima i potrebama našega vremena.

Socio-religiozni aspekti suvremenih zbivanja i daljnjih kretanja

Odavno zapažamo da polako nestaje onog tradicionalnog vjerskog ozračja u selu i u gradu. Materijalizam širi svoje korijenje. Mada ne uspijeva kako bi htio, bez sumnje unosi zabune i potiče na indiferentizam. Opće društveno ozračje ne pogoduje vjerskom životu. Očit je praktični i teoretski ateizam, spontana i umjetna ateizacija; još uvijek je prisutan zamah potrošačkog mentaliteta i hedonizma; na djelu je također opći proces sekularizacije a s njim i postupno slabljenje religioznog shvaćanja života; sve veća je labavost braka i raslojenost obitelji, Crkva se potiskuje na rub zbivanja, na tzv. »privatnu stvar«; obezvređuju se religiozne vrednote u odgojnom, kulturnom i, općenito, u javnom životu, dok se s druge strane nerijetko prihvaća »linija manjeg otpora«. Ne idu nam na ruku ni naša brojna seljenja i iseljavanja, uključujući i tzv. privremeni rad u inozemstvu, zatim raslojenost i neslaganja u raznim sektorima i na različitim razinama, te pojave kojekakvih ovisnosti — od ideologije do droge — kao i naše nesuglasice, manjkavosti i pasivnosti, mlakost, improvizacije i, često, nesučeljavanje s pravim pitanjima i problemima.

Dodamo li ovome podatak da hrvatski narod u kojemu živi naša Crkva nije velik, da posljednjih godina stagnira, da smrtnost ponegdje nadmašuje broj rođenih, uglavnom smo nabrojili nepogodne stvarnosti i sekularne tendencije s kojima se suočavaju danas vjera i Crkva.

Na sreću, osim tih negativnih vidika, ima i onih drugih, pozitivnih ili pogodnih, koji pružaju stanovite šanse i otvaraju nove perspektive. (U Crkvi je bitna perspektiva perspektiva milosti; mi na nju ne smijemo zaboraviti, iako ovdje više govorimo o vanjskim socio-religioznim aspektima).

Suvremeni je čovjek — na primjer — željan religioznih spoznaja; kritičan je, ali je otvoren istini. Sve više osjeća da su standard i tehnika samo sredstva a ne nipošto cilj njegova života. Spontano mu se nameće konačni smisao, postavlja mu se pitanje viših, transcendentnih vrednota. Skepticizam, pozitivizam, prakticizam i imanentizam ne mogu ga zadovoljiti; vremeniti mesijanizmi i njihove ideologije postaju sve prozirniji, zrače razočaranjem. Novi naraštaji sve bolje uviđaju da se moralne zaslade ne mogu jednostavno prekrajati, odnosno da su evanđeoske poruke sigurna podloga trajnog mira, sloge, zajedništva i dostojanstva svakog čovjeka, naroda i društva, da je vjera životna vrednota.

Činjenica je, o kojoj pišu i marksistički sociolozi, da je vjera posljednjih godina u porastu, da crkvene statistike bilježe veliki postotak krštenih. I mada taj postotak opada kad su u pitanju drugi vjerski čini, vjera je u našem narodu živa i djelatna.

Konačno, čovjek je u svom genetskom kodu religiozno intoniran, on je i religiozno biće. Teze o povijesnom, sociološkom, ekonomskom, klasnom

i pragmatičnom porijeklu religije sve više ustupaju mjesto antropološkoj stvarnosti, činjenici da je religioznost autohtona dimenzija ljudskog bića. Otvoren raznim mogućnostima, čovjek je po svojoj prirodi otvoren i religioznom obzoru. U sudbinskim razmišljanjima i tzv. graničnim situacijama, kako bi rekao Jaspers, Bog će mu uvijek biti nutarnji zov i bitna odrednica. Vjera će se stoga rađati u dušama ateistički odgojenih mladića i djevojaka, i to osobna, doživljena vjera, kao što će sigurno — ne treba ni pred tim zatvarati oči — s vremena na vrijeme, a možda i trajno, potamnjeti u nekih koji su se u djetinjstvu s njom bili iskreno suživjeli.

Ove kratke natuknice — najčešće do kraja ni bijele ni crne, nego životno realne — daju nam poticaja i razloga da s umjerenim optimizmom i povijesnim realizmom gledamo na budućnost naše Crkve. Ta je budućnost, ako tako smijemo kazati, u njezinu bogoljublju i čovjekoljublju.

II. Identitet Crkve i njezin korak s vremenom

U biti jedna i jedinstvena u svim prostorima i vremenima, kao što je jedna i jedinstvena Božja Riječ, Crkva je poslana u svijet da u povijesti ostvaruje Kristovo djelo spasenja. U svojoj biti božanski određena, u svom je povijesnom hodu imala i ima svoj poznati razvoj i rast. Teolozi spominju njezine različite aspekte i modele, koji su u pojedinim razdobljima bili važnim nadahnućem i poticajem njezinih konkretnih shvaćanja i djelovanja.

Tako se, na primjer, spominje model Crkve kao »države Božje«, u kojemu je mišljenja kao izabrana zajednica nasuprot svijetu koji je ne prihvaća. Pod jednim drugim vidom, pod vidom duhovne vlasti paralelne svjetovnoj, razvijao se nekada model Crkve u koncepciji društveno-državne formacije svoga doba, s naglašenom juridičkom funkcijom. Jedno drugo shvaćanje Crkve naglašavalo je njezinu ulogu kao »Majke i Učiteljice«, pri čemu su isticani poštovanje i poslušnost vjeri i učiteljstvu. Modeli Crkve kao »Mističnog tijela«, odnosno kao »sakramenta spasenja« pridavali su i pridaju Crkvi njezino otajstveno značenje i ulogu, dok slika Crkve kao »naroda Božjega« ponovno ističe »jedinstvo poziva« i zajedništvo svih vjernika »u različitosti službe«.

Spomenuti su modeli uključeni u viziju koncilske Crkve, ali je Koncilu svojstvena ideja Crkve kao *naroda Božjega*. Ona je biblijski, religiozno i sociološki dovoljno snažna da stalno iznova nadahnjuje »novo lice Crkve«. Ne samo zato što se u ovom pokoncilskom vremenu nije dovoljno ostvarila, nego primarno zato što joj je svojstveno da uvijek, u svakom vremenu i prostoru na svoj način djeluje, da bude vjerna Riječi i sebi, nepromjenljivom Božjem i promjenljivom ljudskom elementu. U vezi s tim danas se Crkva budućnosti najčešće promatra kroz njezinu osnovnu duhovnu jezgru, u liku prve Crkve, Pracrkve, ili Crkve-Naroda Božjega u povijesnom hodu, zajednice koja živi i naviješta Riječ u svom vremenu i svijetu.

Mada često u suvremenim viđenjima i traženjima ima pukih prognoza i pretjerivanja, život zahtijeva i prihvaća razborite kritike i nova traženja. Ja i u tome vidim stanovitu šansu. To više kad tim kritikama i traženjima treba priznati dobre želje i pozitivne namjere, kad su u svom boljem dijelu, u težnji za aktualnijom i djelatnijom Crkvom, poticaj i zahtjev za suvremenijim radom i boljom organizacijom.

Teoretsko pitanje istosti i povijesnosti Crkve danas je, očito, dovoljno osvijetljeno i u svom osvijetljenju praktično prihvaćeno. Nema sumnje da se vanjske strukture, metode rada i način izlaganja mogu mijenjati, kad to zahtijeva Poruka i njezino ostvarenje, aggiornamento i kulturna razina, jer Crkva svakim danom živi svoju povijest i povijesnost; ali isto tako nema sumnje da je Riječ Božja u sebi nepromjenljiva. Naša dublja spoznaja ne mijenja nego potvrđuje u biti uvijek istu Poruku. Ako bismo to danas ubrojili u pozitivnu bilansu, onda bismo mogli kazati da nam se pruža prigoda da više govorimo o vjeri, Kristu i Bogu, nego o sebi i svojim problemima, o pojedinačnim shvaćanjima i razlikama. Nakon razdoblja pretraživanja, eksperimentiranja i sučeljavanja mišljenja, imamo priliku da više brige i rada posvetimo samoj stvari nego načinu, više Poruci nego tehnici.

Crkva je, zahvaljujući Saboru i posaborskom vremenu, stekla važno iskustvo u potrebnom ravnovjesju svoje nutarnje stabilnosti i otvorenosti prema svijetu. Vidjela je i vidi da njezine šanse i perspektive nisu u vlastitom zatvaranju i ljubomornom čuvanju postojećeg stanja, kao što nisu ni u sekularističkom otvaranju, mijenjanju radi mijenjanja i gubljenju vlastitog smisla. Poziv je i zadaća Crkve da živi sa svojim vremenom i da uvijek ostaje ista. Ona se nikada ne smije izolirati i zatvarati nego, naprotiv, vršiti svoju misiju i posuvremenjivati se; no ne u smislu mijenjanja vlastitog identiteta, već u funkciji svoje službe.

Pred nama je vrijeme zrelijeg rada i jedinstvenijeg iskustva. Unatoč divergentnim tendencijama, nova je matica jasna i uočljiva. Crkva je narod Božji, njezine su šanse u njezinu izvornom pozivu, u vlastitoj slozi i sigurnosti, u sigurnosti u Riječ, i otvorenosti prema drugomu, u vjernosti svom vertikalnom obzorju i praktičnom zalaganju za konkretnog čovjeka.

Ta dva aspekta našega shvaćanja i rada izvorne su odrednice i komponente istoga poziva; stalno su prisutni u životu Crkve. Ipak, po mom mišljenju, danas su nam bliži i vidljiviji nego nekada; shvaćamo ih u novom svjetlu i zahtjevnije doživljavamo. Zbog toga, usudujem se reći, nije ključ uspjeha današnje i sutrašnje Crkve u »prevlasti« staroga ili novoga, nego u svjesnijem prihvaćanju i zajedničkom ostvarivanju izvornog kršćanskog poziva. Otvaranje Crkve prema stvarnim problemima, pravovremeni kršćanski odgovori na sudbinska pitanja, čvrstoća u unutrašnjim redovima, svijest o istosti i jedinstvu u Kristu, i otvorenost prema svim ljudima — poglavito prema onima koji su nemoćni, progonjeni i odbačeni — otvaraju danas vjeri i Crkvi njihovu povijesnu priliku i trajnu perspektivu.

Šansa je današnje Crkve — naravno i naše Crkve — u njezinoj postojanosti i vjernosti Bogu i čovjeku, u spremnosti da u sigurnosti i jedinstvu ustraje u svom pozivu vjesnice transcendentne stvarnosti, znaka Božje prisutnosti i čuvarice ljudskog dostojanstva. To je njezina misija i, dakako, njezino blago i bogatstvo. Najbogatija je u svom evanđeoskom siromaštvu; zato se ne treba ni uz koga vezati, najmanje uz moćne i bogate. Nisu joj potrebne moć i vlast, jer moć i vlast redovito korumpiraju; treba joj žara i duha, misli i djela, vjere i ustrajnosti na trinaestoljetnom putovanju i putu. U vrijeme materijalne zasićenosti i opće krize, kad čovjek uviđa svu prozirnost povijesnih mesijanizama i duhovno siromaštvo materijalističkog zatvaranja čovjeka u prostor i vrijeme, perspektiva je u duhovnoj veličini, neophodnom zavičaju istinske slobode, dostojanstva i osmišljenja života. To nam upravo Evanđelje pruža. Njegove vrednote ne mogu zastarjeti; uvijek su privlačne i aktualne.

* * *

Ističući matičnu perspektivu nije nam cilj zatvarati vrata drugim aspektima zalaganja, rada, organizacije i prestrukturiranja u Crkvi. Poput svijeta u kojemu djeluje i Crkva mora biti sve aktivnija, suvremenija i dinamičnija u svojim shvaćanjima i odnosima, i unutar i prema vani, posebno u svoja tri važna područja djelovanja i života, u upravnom, pastoralnom i teološko-teologijskom.

Ostajući pri koncilskoj viziji naroda Božjega i »modelu« sakramenta spasenja, neće biti teško našoj Crkvi sačuvati identitet i ići u korak s vremenom. To joj je neminovna šansa i plodna perspektiva.

III. Važnije orijentacije rada i usmjerenja naše Crkve

Od svih zanata najlakše je, kažu, kritizirati ili — što je gotovo jednako — hvaliti. Time, naravno, ne želimo reći da kritika i pohvala nisu potrebne. Dapače! Jer, baš one su — kad su stvarne i opravdane — pokretači i stvaratelji zdravih šansa i perspektiva. Ovo naše doba čezne za ozbiljnom kritikom i razboritom pohvalom, za objektivnim vrednovanjem i usmjeravanjem stvari i stvarnosti.

Ovdje nismo pošli tim putem jer takav pristup nadilazi naše mogućnosti i granice jednoga priloga. — Opasna je metoda parcijalnog prosuđivanja i subjektivnog uzimanja »pars pro toto«, djelomičnog uočavanja ili površnog uočavanja.

Svjesni smo da bi o temi koju smo ostavili za završetak našega simpozija trebalo cjelovitije govoriti; trebalo bi izraditi studiju o našem stanju i djelovanju, koja bi uzela u obzir složenu stvarnost našega vremena, s jedne strane promašene šanse i ostvarene perspektive, s druge objektivne mogućnosti i potrebe. Na taj bismo način, na temelju utvrđenih činjenica i planskih elaborata, uz primjerene kritike i pohvale, imali cjelovitiji uvid u naše »ovdje« i »sada«, u stvarne mogućnosti i

perspektive, te tako mogli potpunije i sigurnije utvrditi naše programe rada i opća usmjerenja. (Neka ovo bude poticaj za stručne analize i kompetentna određenja).

Naše je izlaganje, dakle, samo skromni prilog i znak da bi o ovome trebalo cjelovitije i sustavnije razmišljati i planirati. Donosimo ga ovdje — zbog opsežnosti drugih materijala — u nešto skraćenom obliku; u ovom dijelu samo u vidu naznaka ili opredjeljenja.

Napomenut ćemo samo nekoliko po našem mišljenju važnijih usmjerenja u duhu saborskih dokumenata i suvremenih potreba našega povijesnog trenutka. Nije riječ o uputama, poukama ili razglabanju pojedinih točaka, nego — načelno — o općim usmjerenjima našega sadašnjeg rada i zalaganja u teoriji i praksi.

1. Koncilski smjer i opredjeljenje

Za daljnji rast i razvoj naše Crkve, u kontekstu njezinih današnjih šansa i perspektiva, nezaobilazna je koncilaska orijentacija. Koncil je temeljni putokaz i perspektiva. Budući da u simpozijskom gradivu imamo stručne i inspirativne priloge o Koncilu, koncilskom duhu i mentalitetu (usp. npr. rad dr. Dude *Koncilaska vizija Crkve*, kao i neke druge radove gdje se djelomično govori o koncilskim smjernicama), ovdje o tome ne raspravljamo nego samo upozoravamo da je Koncil smjer i nadahnuće našeg cjelokupnog rada. Koncilaska stajališta, duh i opći mentalitet bitna su opredjeljenja i zadaća naše Crkve. Nije dosta o njima govoriti, potrebno ih je praktično u život provoditi.

2. Organski razvoj i smisao za budućnost

Ako smo dobro shvatili potrebu čuvanja vlastitog identiteta i koračanja u korak s vremenom, onda nas neće buniti misao da se i Crkva, kao svaki živi organizam, mora obnavljati, rasti i razvijati. Ne radi se o poricanju vlastitih zasada ili ugađanjima duhu vremena. Ne, riječ je o tzv. organskom razvoju i rastu, koji ne stvara protuslovlja, ne pravi skokove, nego se spontano potvrđuje u dubljim spoznajama i novim metodama rada, u afirmaciji vjere i otvaranju prema budućnosti.

Bez toga nema perspektiva, nema uspjeha. I naša se Crkva u svom povijesnom hodu mora obnavljati i u svom funkcionalnom liku upriličiti kulturnim, narodnim, znanstvenim i drugim okolnostima i potrebama vremena.

3. Teističko usmjerenje i osobna vjera

Vjera je polazna točka svih naših razmišljanja. Ona je glavna perspektiva. Stoga je rad na osvjetljavanju i učvršćenju vjere, bilo teološkim, biblijskim, bilo teodicejskim putem, kroz iskustveni i razumski pristup Bogu, važna odrednica našega zalaganja i uspjeha.

Pred nama je, sigurno, budućnost više civilizacije, humanijih odnosa i pluralističkog suživota. U takvim će se okolnostima i vjera drugačije tretirati, kao vrijednost među drugim vrednotama. Sutrašnji će se čovjek vraćati izvornim religioznim porukama prema tome kako i koliko budu kotirale u teoriji i praksi.

Moramo biti svjesni da nema više vraćanja u »tradicionalnu« sredinu i patrijarhalnu vjeru. Pred nama je razdoblje osobnih opredjeljenja, svjesno prihvaćene ili neprihvaćene vjere. To se već danas osjeća. Zato je važno još više raditi u cilju osobno doživljene i življene vjere.

Svijet je zasićen materijalizmom, pozitivizmom i progmatizmom; treba mu novih obzorja. Transcendencija, mistika, duhovna kultura važna su polazišta religiozne orijentacije. Čovjek kao razumno stvorenje ne može zatvarati oči pred graničnim situacijama i vlastitim pitanjima. Religiozna je dimenzija utkana u genetski kod ljudskog bića. Treba je samo potaknuti i razumno orijentirati.

4. Jedinstvenija svijest i zreliji odnosi

Crkvi je potreban duh zajedništva i jedinstva. I to na svim razinama i u svim područjima: doktrinarnom, upravnom, organizacijskom, teologijskom i praktičnom, pastoralnom. To je naša šansa i perspektiva. — Iako će se nekomu činiti neobičnim, držim da je budućnost u čvrstim strukturama, u dobroj organizaciji i složnoj akciji svega naroda Božjega. Uvijek je to bilo tako; nemoguće je ići naprijed bez organizacije i akcije, praktično egzistirati bez strukture.

Evangelje nas je poučilo i Sabor je jasno pokazao kako naše strukture ne smiju biti nikakva krutost i zatvorenost, još manje zavičaji samovolje ili birokracije. Suvremeni život i opća stvarnost zahtijevaju sve veći utjecaj zajednice i zajedništva, zrelije odnose i suodnose, razvijenu svijest i odgovornu slobodu, smisao za opću i zajedničku stvar.

5. Nadići sebe i »svoje«

Naše je podneblje partaistično, sredina uskih pogleda. Pluralizam, mišljenje, dijalog, snošljivost, nepristrana kritika — u nas su još uvijek na niskom stupnju razvoja. U Crkvi i van Crkve. Treba li na tome raditi, stvarati zdraviju klimu, u svojim redovima i prema vani. Mnogo toga ovisi i još više će ovisiti o našim odnosima, zajedničkim razmišljanjima, složnim odgovorima i suradnji.

Vrijeme u kojemu živimo traži čvrsta uvjerenja i opredjeljenja; valja ih graditi i za njih se zalagati. No ne smijemo zaboraviti da ovo nije vrijeme samovolje, osobnih esibicija ili nominalnih autoriteta. Autoritet treba stjecati razborom i radnom, osobna stajališta razumno postavljati za izgled, a zajedničku odluku za normu. Potrebno nam je sabiranje i ujedinjavanje, kongregacija, a ne odvajanje i razdvajanje.

Narod je Božji važan, *sensus communis*, duh crkvenosti i zajedništva. Ne treba nikoga potcjeniti, kao što ne treba nikoga ni apsolutizirati. Jer, potrebno je znati slušati da bi se moglo razborito zapovijedati. I makar su neke uloge važnije, nema pravoga rasta bez potrebne suradnje na razini cijele Crkve, svega naroda Božjega.

6. *Orijentacija prema laičkom apostolatu*

Doista, mnogo se govori o laicima i laičkom apostolatu, a stvarno malo se na tome radi i u djelo provodi. Ipak, laici su perspektiva. I u našim prilikama. Perspektiva koju treba otvarati a ne zatvarati.

Ideja je jasna. Svaki vjernik na temelju krštenja izravno sudjeluje na Kristovoj trostrukoj službi, u posvećivanju, poučavanju i upravljanju u Crkvi. To mu je istodobno pravo i dužnost, obaveza u općem i osobnom smislu.

Ima područja gdje bi se laici mogli lako uključiti: i na razini župe, i biskupije, i krajevne Crkve, u različitim sektorima, zajedno sa svećenicima, ravnopravno, jednako u mnogim službama.

U svakom slučaju, laički apostolat je važna šansa, zato ga smatram važnim zadatkom i potrebnim usmjerenjem naše Crkve.

7. *Utjelovljenje Poruke u konkretnosti i život*

Jedna od bitnih oznaka evangeoske poruke jest njezina povijesna dimenzija, ostvarivanje i uprisutnjivanje Kristova djela spasenja, njegovo utkivanje u prostor i vrijeme, u prvom redu u čovjeka, narod i društvo, zatim u životnu sredinu i zemaljske vrednote.

Pred Crkvom se baš danas postavlja taj stari zahtjev i zadatak na nov način. Nije tu riječ, kako nas upozorava Koncil, samo o njezinoj prisutnosti, o vanjskom činu i poruci; riječ je o faktičnom utjelovljenju Božje Riječi i djela spasenja u današnjeg čovjeka, njegovu svijest i savjest, duh i kulturu, u javnu i privatnu stvarnost današnjeg pluralističkog društva i nove planetarne kulture. Poput Krista koji se utjelovio i njegova se Poruka treba utjeloviti, inkulturirati u suvremene oblike rada i života, na svim razinama misli i djela, u današnjim socijalnim, humanim, kulturnim, mirotvornim i odgojnim stvarnostima i vrijednostima suvremenog svijeta.

8. *Okretanje prema čovjeku i njegovoj situaciji*

Bog je polazište i svrha religioznoga rada. Ali, čovjek je uvijek u pitanju. Konkretni čovjek, sa svim svojim životnim patnjama i nadama, uvjetovan, redovito, svojim povijesnim, društvenim, kulturološkim, psihološkim, gospodarskim i drugim stvarnostima života. Ne bismo ovdje ulazili u tematiku i poruke »političke teologije« i »teologije oslobođenja« u na-

šim uvjetima, no založili bismo se za spomenutu orijentaciju okretanja prema čovjeku i njegovoj stvarnoj situaciji. Bogoljublje se i čovjekoljublje prožimaju i podržavaju. Treba pomoći onome koji pati, koji je progonjen, odbačen, koji trpi.

Svijet se neće obratiti ni promijeniti nikakvim optužbama, potcjenjivanjima, odstupanjem ili zatvaranjem u se. Obratit će ga i promijeniti djelotvorna misao i Božja Riječ, požrtvornost i radinost u istini, pravdi i ljubavi.

U tom smislu sva je naša djelatnost antropo-teološka, Božja i ljudska. Radeći s Bogom radimo za čovjeka, za svoj narod i društvo u cjelini, za čitav svijet.

To je smisao i obaveza kršćanstva. Danas i sutra!

IV. Zaključne refleksije

Na osnovno pitanje koje se spontano provlači kroz čitavo izlaganje: ima li naša Crkva izgleda za budućnost, za plodan život i uspješan rad? — moramo ovdje u zaključku, isključujući svaki maksimalizam i minimalizam, potvrdno odgovoriti: Ima! No, pred njom su i ozbiljne obaveze i zadaci.

Svjesni smo različitih zapreka i poteškoća, i u nama i izvan nas, ali smo isto tako svjesni spomenutog religioznog koda u čovjeku, naše duhovne baštine i suvremenih potencijala naše Crkve.

Nismo ovdje ni kritizirali ni hvalili, jer znamo da u tome nije naš put. Pravi je put u povjerenju i zalaganju, u realnom pristupu stvarima i suočavanju s životnim problemima.

Budućnost ovisi o našem današnjem radu, o ovom »sada«. Potrebno je planirati i jedinstveno nastupati. U svojoj različitosti i složenosti odnosa, Crkva treba biti jedna, složna i jedinstvena.

U svijetu suvremenih vrednovanja i pluralističkih shvaćanja kršćanstvo ima imanentnu šansu da trajno konkurira i privlači. Dakako, na tržištu vrednota kršćanske je vrednote potrebno ne samo propovijedati nego i živjeti.

Ako bih najkraćim riječima izrazio svoju povijesnu viziju, rekao bih da vrijeme radi za onoga tko teoretski i praktično ponudi veći ulog. U skladu s najdubljim težnjama čovjeka taj ulog se (i u svijetu hedonizma i nasilja) mjeri mjerilima duhovne konstante: požrtvovnošću, križem, otvorenošću prema istini i pravdi, toplinom i ljubavlju prema Bogu i čovjeku.

Konačno, i to je bitno, šanse i perspektive nisu nikada puka danost nego životna zadanost; treba ih iz dana u dan stvarati i ostvarivati.

Na mladima svijet ostaje, kaže naš narod i iz toga izvodi zaključak da je budućnost onoga tko uza se ima mladež. Vjerujemo u to životno iskustvo. No usuđujemo se ovdje na drugi način reći istu misao: Budućnost je onoga tko čovjeku, posebno mladom čovjeku, ponudi više ideala, više smisla, više ljubavi i životnog elana.

Vjera je stvarnost života, a ne neka apstraktna ideja. U stvarnostima se utjelovljuje. Ponire u sve vidove i služi se konkretnošću u svom izričaju. Nužno je voditi računa o znakovima vremena i životnim konkretnostima.

Mnoga su područja s kojima se vjera susreće, jer zahvaća čitava čovjeka. Međutim, sukobi joj nigdje nisu potrebni. Načelnost da, ali polemičnost ne. Istina je jača od svake propagande, ljubav izdržljivija od zlobe i nasilja. Miroljubivost je kršćansko načelo.

Religiozni odgoj polazi od konkretne stvarnosti, iskustvo je važan oslonac. Temelj mu je Kristova Poruka. Na njoj se razvija i gradi. Služi se pozitivnom metodom, iznutra izgrađuje. Oporba, sukob, pobijanje i izazovi nisu mu svojstveni.

Religiozno se obzorje danas, kao i u prošlosti, treba širiti prema duhovnoj stvarnosti, otajstvu (mistici) i transcendenciji, životnoj konkretnosti i kulturi. Čovjek je razumno biće; traži svoj korijen i svoj smisao, svoje povijesno i eshatološko određenje, stabilnost i afirmaciju. S tim treba računati.

Povijest je učiteljica. Ni nje se ne možemo odreći. To više što je naša povijest u biti religiozno protkana. Poput stabla čvrsta korijena, koje ne mogu slomiti bure i oluje, naša je vjera ukorijenjena u svijesti i povijesti. Nismo od jučer. To je povlaštena šansa hodočasničke (putujuće) Crkve.

Ne treba biti ni optimist ni defetist. Vremena se mijenjaju, a čovjek — uza sve promjene — ostaje isti: strastveno zaljubljen u zemlju i ikarski željan nadsvijeta; istodobno velik i malen. Krist ga prihvaća ovakva kakav jest i upućuje u stvarnost svijeta i nad-svijeta, poučava ga za ovaj i drugi život.

Religiozna je dimenzija sigurna konstanta i današnjega čovjeka, iako mu nije jedina preokupacija, pa stoga i nije uvijek jasno vidljiva. Treba s njim živjeti i iz njegovu mu iskustva ili, bolje, iz njegove situacije govoriti. Kristovom Riječi, vodeći računa o njegovu cjelovitom, duhovnom i tjelesnom bitku, o njegovim tugama i radostima, vremenitoj i eshatološkoj brizi i stvarnosti.

Kompleksnost života komplicira naše odnose, postupke, planove i shvaćanja. Crkva se ne smije smesti. Izazova će uvijek biti. Velik je tko ih zna i može nadići.

Budućnost je, kažu, već počela. U sadašnjosti se ostvaruje. Ni ona nije danost nego zadanost. Treba je stvarati i ostvarivati. Kroz današnje šanse i perspektive.

ACTUALITE ET PERSPECTIVES DE NOTRE EGLISE

Résumé

Dans un court aperçu l'auteur aborde la position actuelle de l'Eglise dans le peuple croate, puis il expose le substrat sociologique de la vie religieuse et constate que la foi est bien enracinée dans la mentalité du peuple malgré tous les défis et toutes les épreuves des circonstances actuelles. L'Eglise, pense-t-il, cherche son chemin après le Concile, elle se débrouille et marche en avant. Il est important, à l'avis de l'auteur, qu'on reste fidèle à la Parole et ouvert aux signes du temps. Or, c'est ce que l'Eglise doit faire en théorie et en pratique. En ce sens il donne quelques orientations et fait l'esquisse de quelques essais qui font ouvrir de nouvelles chances et de meilleures perspectives du renouveau postconciliaire dans l'Eglise du pays.

NOVE KNJIGE

Imre Boba: NOVI POGLED NA POVIJEST MORAVIE. *Preispitivanje povijesnih izvora o Moravskoj, Rastislavu, Sventoplku i sv. braći Ćirilu i Metodu.* (Preveo i priredio don Ante Miličić). Zanimljiva studija s novim tezama o prostoru djelovanja sv. Ćirila i Metoda i njihovu značenju za hrvatsku duhovnu i kulturnu povijest. Izdavač Crkva u svijetu, Split, 1986. Cijena: 1500 din. Narudžbe: Crkva u svijetu, Zrinsko-frankopanska 14, 58000 Split.

Frane Franić: RASPETA I USKRSNULA LJUBAV. Uskrsna poruka 1986. Narudžbe: Crkva u svijetu, Zrinsko-frankopanska 14, 58000 Split.

Milijada Barada: DJECA I MORE. Ilustrirana zbirka dječje poezije. Crkva u svijetu, Split, 1986. Cijena 600 din. Narudžbe: Crkva u svijetu, Zrinsko-frankopanska 14, 58000 Split.

Ante Škobalj: VJERA STARIH HRVATA na reljefu u zmajevoj spilji na Braču, Duće, 1986. Cijena 1000 din. Narudžbe: Ante Škobalj, Gornje Selo, 58432 Stomorska.

Marijan Vugdelija: PASTORALNI ASPEKTI BESJEDE U PRISPODOBAMA (Mt 13, 1—52), Franjevačka bogoslovija u Makarskoj, Zagreb, 1985. Narudžbe: Franjevačka bogoslovija, Put Žrtava fašizma 1, 58300 Makarska.

Marin Oreb: VIŠKA PJESMARICA 2, Vis, 1986. Cijena 600 din. Narudžbe: Dr. Marin Oreb, 58480 Vis (Prirovo).

Tomislav Dorotić: I GOLUBOVI SAMUJU, HKD sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, 1986. Zbirka pjesama. Narudžbe: HKD sv. Ćirila i Metoda, Trg kralja Tomislava 21, 41000 Zagreb.

Tomislav Dorotić: U PUSTINJI LJUBAVI (Blaca na Braču), HKD sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, 1986. Pjesme. Narudžbe: kao gore.